

N:o 50.

Af herr **Grundberg**, om införande af helsovårdslära såsom läroämne vid rikets folkskolelärareseminarier.

Herr J. Andersson i Lysvik hemställer i motionen n:o 135, väckt detta år i Riksdagens Andra Kammare, »att Riksdagen för sin del ville besluta införande af s. k. samaritkurser och helsovårdslära såsom läroämnen vid rikets folkskoleseminarier samt för detta ändamål för år 1896 anvisa erforderliga medel» —, och han motiverar denna sin anhållan dermed, att som kunskap i den första behandlingen af olycksfall och vården i allmänhet af helsan vore af största praktiska betydelse, borde undervisning i dessa ämnen lemnas vid våra folkskoleseminarier, för att derefter undervisning i samma ämnen i våra folkskolor kunde ega rum.

Utan att vilja förringa värdet af dessa motiv för införandet af åtminstone det ena af dessa läroämnen, nemligen helsovårdsläran, i våra folkskoleseminarier och derefter i folkskolan, vill jag påpeka, att ett enligt min tanke ännu långt viktigare motiv för helsovårdslärans införande som läroämne i folkskoleseminarierna föreligger i det faktum, att i dessa läroanstalter för närvarande ingen som helst undervisning lemnas i *skolhygien*. Enligt Kongl. Maj:ts kungörelse den 20 december 1894 angående förändrad lydelse af vissa paragrafer i nådiga stadgan för folkskolelärare- och lärarinneseminarier i riket den 29 januari 1886,

ingår i lärokursen i ämnet naturkunnighet under första läsåret en »framställning af människokroppens byggnad, lifsyttningar och vård», och utgör en sådan elementär kurs i fysiologi och helsolära för närvarande det enda, som i detta viktiga ämne vid dessa läroanstalter inhämtas. Att i en sådan elementär kurs någon plats ej kan förefinnas för en framställning af nutidens skolhygien faller af sig sjelf, och icke heller inrymmer en sådan undervisning enligt omtalade stadga i det läroämne, pedagogik och metodik, under hvilket skolhygien äfven kunde hafva blifvit subsumerad. Häraf framgår alltså, att eleverna i dessa läroanstalter för närvarande äro i fullständig afsaknad af hvarje undervisning i detta för skolans rätta vård ytterst viktiga läroämne.

Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolelärareförening föranstaltade år 1888 en hygienisk undersökning af våra folkskolor genom att till lärarne vid rikets alla folkskolor utsända frågoformulär angående de viktigaste af alla de förhållanden, som röra skolans hygien. Svar från icke mindre än omkring 1,400 folkskolor ingingo, och detta vidlyftiga material föreligger nu bearbetadt i ett arbete, som i dessa dagar lemna pressen. Det utgör den första tillnärmelsevis rigtiga framställning af vår folkskolas nuvarande hygieniska tillstånd, och i afseende på detta ämne kan jag hänvisa till detta arbete. För mitt ändamål behöfver jag i detta sammanhang endast anföra följande.

Dessa undersökningar hafva visat, att i de viktigaste af de frågor, formulären framställa, t. ex. dem om skolornas belysning, ventilation, uppvärmning och renhållning äfvensom om skolmaterielen, det hygieniska tillståndet i landsbygdens skolor är långt sämre än i städernas, specielt storstädernas, samt att det på en mängd ställen både i städernas och landsbygdens, men framför allt i den senares skolor är i hög grad otillfredsställande. Detta framgår ock af folkskoleinspektörernas år 1894 utgifna berättelser om folkskolorna i riket för åren 1887—1892, till hvilka berättelser jag i detta ämne alltså också kan hänvisa. Af de redan citerade undersökningarna framgår äfven, och detta bekräftas i vidsträcktaste mån af nu anförda folkskoleinspektörers berättelser, att den hygieniska vården af skolan (ventilations- och uppvärmningsanordningarnas skötsel, tillsynen öfver renhållningen m. m.) på en mängd ställen lemna mycket öfrigt att önska.

Då det nu synes mig vara uppenbart, att, när staten pålägger hela det uppväxande släktet obligatorisk skolgång under en följd af år, den äfven bör göra sitt bästa, för att denna skolgång ej måtte lända denna ungdom till men i afseende på helsan, och då all erfarenhet till fyllest har bevisat, att bristfälliga anordningar med hänseende till skol-

hygienen inverka menligt på lärjungarnes helsa, och detta i den mån dessa hygieniska brister äro stora, så blifver den nödvändiga följden af kunskapen om såväl ofvan citerade undersökningar som om folkskoleinspektörernas berättelser den, att en liflig önskan uppstår att, så godt omständigheterna det medgifva, råda bot för de hygieniska missförhållandena i våra folkskolor.

Af de många förslag, som i detta syfte kunna framställas, synes mig särskildt ett vara beaktansvärdt, dels emedan dess förverkligande är förenadt med så ringa kostnad, dels ock emedan det utan tvifvel kommer att hafva till följd, att en väsentlig förbättring af folkskolans hygieniska tillstånd åvägabringas, och detta oafsedt, om förbättringar i skolornas byggnader och utrustning vidtagas. Det förslag jag åsyftar består i införandet af hygien, med särskild hänsyn till skolhygien, såsom läroämne i våra folkskolelärare- och lärarinneseminarier.

Af hvad jag ofvan redan yttrat framgår, att en del af de hygieniska missförhållandena i våra folkskolor beror på, att den hygieniska omvårdnaden om våra folkskolor mångenstädes lemnar så mycket ofrigt att önska. Detta åter beror till väsentlig grad tydligen derpå, att folkskolelärarecorpsets medlemmar oftast icke ega de kunskaper i skolhygien, hvilka dels skulle hos dem väcka och underhålla ett lefvande intresse och nit för denna omvårdnad, dels ock äro nödvändiga för det rätta handhafvandet af denna omvårdnad. Detta lefvande intresse för skolans helsovård och dessa sakkunskaper kunna endast erhållas genom undervisning i skolhygien. Och i detta sammanhang vill jag äfven påpeka den för ofrigt själfklara stora betydelsen af skolhygien särskildt för lärarne, för deras helsa och arbetsförmåga.

Mot detta förslag att införa skolhygien såsom läroämne i våra folkskoleseminarier skulle till äfventyrs kunna invändas, att detsamma synes obehöfligt, då ju ej lärarne vid statens allmänna läroverk erhålla en sådan undervisning. Häremot bör påpekas, dels att mångfaldiga gånger vid såväl lärare- som läkaremöten allmänt framhållits önskvärdheten deraf, att lärarne vid sådana läroverk erhöle en dylik undervisning, dels ock att, då af påtagliga skäl folkskolorna ärbeta under långt ogynnsammare hygieniska förhållanden än de allmänna läroverken, en sådan undervisning i främsta rummet bör komma folkskolelärarecorpset till del.

Mot förslaget torde ock kunna göras den invändningen, att det blefve svårt att vid folkskoleseminarierna åvägabringa en duglig sådan undervisning. Häremot bör erinras, att, sedan i den nuvarande läkarebildningen hygien ingår såsom undervisningsämne, någon svårighet

att erhålla dugliga lärare i ämnet ej torde förefinnas, detta så mycket mindre, som alla våra folkskoleseminarier äro (med undantag af ett enda) förlagda till städer, i hvilka förste provinsialläkare, således i ämnet specielt sakkunnige, äro stationerade. Ej heller torde, om staten inför detta läroämne vid folkskoleseminarierna, någon som helst svårighet förefinnas att erhålla af sakkunnige författad lärobok i ämnet, särskildt afsedd för den kurs, som kan befinnas lämplig.

Skolhygienén utgör en del af helsovårdsläran och måste undervisas i samband med denna. Att en sådan, i förhållande till den nuvarande elementära, utvidgad undervisning i helsovårdslära redan nu är af behovet påkallad, synes mig framgå deraf, att redan nu på en mängd ställen i vårt land helsovårdsläran, till följd af sin egen inneboende kraft, förstått skaffa sig insteg som läroämne i de högre klasserna i våra folkskolor, särskildt i de s. k. fortsättningsklasserna. Skall härstädes en god undervisning i helsovårdslära kunna bedrivas, böra lärarne hafva erhållit en grundligare utbildning i detta läroämne än som nu kommer dem till del.

På grund af det anförda får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att helsovårdslära med särskild hänsyn till skolhygien måtte som läroämne blifva införd vid folkskolelärare- och lärarinneseminarierna i riket.

Om remiss till utskott anhålles.

Stockholm den 27 mars 1895.

Leonard Grundberg.